

tartott rendezvénysorozat célja, hogy a lakosság széles körét – diákokat, pályakezdőket, nyugdíjasokat – megtanítsák az alapvető pénzügyi ismeretekre. „Are you money smart?” (Okosan bánsz a pénzzel?) – kérdezik ezen a héten mindenkitől.

A Money Smart Week néhány könyvtári rendezvénye:

Bright Start College Saving Program

Tizenévesek és a hitelkártya – mítosz és igazság (Mit kell tudni a hitelkártyáról?)

Choosing a Financial professional

Rescuing Your Home from Foreclosure (Adósságrendezés)

Emergency Financial First Aid Kit (Sürgősségi pénzügyi elsősegély-csomag)

Ready – Set – Retire (Vigyázz, kész, nyugdíj – nyugdíj-előtakarékosság)

Don't become a Victim of Investment Frauds! (Ne ess áldozatul a befektetési csalásoknak!)

Identity Theft (A személyi adatvédelemről)

Understanding Your Money and Credit

„Sajnos a pénzhez nem mellékelnek használati utasítást, pedig mindenkinek tudnia kéne, hogyan költse, gyűjtse, kölcsönözze bölcsen” – foglalták össze a rendezők. Az idei eseménysorozat ideje alatt több mint háromszázötven ingyenes előadás, szeminárium várta a legváltozatosabb háttérű, élethelyzetű érdeklődőket a középiskolás korosztálytól egészen a nyugdíjasokig.

A könyvek, folyóiratok, a naprakész adatbázisok, a 123 géphely önmagában még nem információs központ – akik azzá teszik, azok a könyvtárhasználók igényeit, elképzeléseit ismerő, felkészült, kurrens ismeretet közvetítő, népszerűsítő könyvtárosok...

Juhász Éva
evicaj@gmail.com

Látogatás a wroclawi egyetemi könyvtárban

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) Társadalomtudományi Szekciójával 2008 májusában a Mátyás emlékhöz kapcsolódóan „Mátyás király nyomában” jártunk, vagyis végiglátogattuk a morvaországi, sziléziai és lausitzi Mátyás király emlékeket. Ötnapos utunk során több cseh, lengyel és német város történelmével és jelenével ismerkedtünk, ezek közül a legna-

gyobbak: Olomouc (Olmütz, Alamóc), Wrocław (Breslau, Boroszló), Görlitz, Bautzen (Budusin) és Hradec Kralové (Königgrätz). A tanulmányút célja a Mátyás-emlékek felkutatása volt. Olmützben az 1479-es királytalálkozó domborműve található egy főtéri ház homlokzatán, Mátyás-címerek és -ábrázolások vannak a wroclawi városháza külső részein és belső termeiben, Görlitzben a városháza bejárati ajtaja feletti, Bautzenben pedig a vár tornyán lévő Mátyás-relief emlékezik a régmúlt időkre. Ezek az emlékek több száz év elteltével is bizonyítják, hogy Mátyás király 1469-től e területeknek is királya volt.

Szakmai programként meglátogattuk a wroclawi egyetemi könyvtárat. A könyvtárban eltöltött órák mély benyomást tettek ránk, így úgy gondoltuk, bemutatjuk a híres könyvtárat mindazoknak, akik nem lehettek velünk. A látottakért és a figyelmes vezetésért köszönet illeti a kedves lengyel kollégákat.

A wroclawi egyetemi könyvtárról

A wroclawi egyetem könyvtára 2002-ben ünnepelte fennállásának háromszázadik évfordulóját. Magának az egyetemnek a gyökerei a XVI. századig nyúlnak vissza, a krakkói tiltakozás miatt

rövid idő múlva bezárt egyetem alapítója II. Ulászló, Csehország és Magyarország királya volt. A kétszáz évvel később, 1702-ben I. Lipót császár által létrehozott jezsuita akadémia később egyesült az Odera menti Frankfurt protestáns egyetemével (Viadrina), és a két intézményből 1811-ben létrejött a Sziléziai Frigyes Vilmos Egyetem. A könyvtár megnyitója 1815-ben volt Királyi Egyetemi Könyvtár néven. 1824-ben kapta meg az első kötelezpéldányt, de anyagát az idők folyamán sok egyházi gyűjtemény gazdagította; 1886-ban egyesítették a Sziléziai Honismereti Kulturális Egyesület több tízezer kötetet tartalmazó könyvtárával, 1933-ban pedig a Királyi Műszaki Akadémia könyvtárával. A második világháború alatt a könyvtárat kitelepítették a városon kívülre, de a háborús károkat így sem sikerült megakadályozni: a Szent Anna templomban benn égtek az ott elhelyezett dokumentumok, szintén leégett a különgyűjtemények egy része, és sok dokumentumot elhurcoltak (1945–46-ban aztán jóvátételi egyezmény keretében több százezer kötet visszakерült).

A könyvtár 1945. évi újraalapítása a város polgármesterének köszönhető, aki a városi könyvtár gazdag és jó állapotban megmaradt gyűjteményét felajánlotta az egyetem céljaira. A német–lengyel lakosságcsere után egy lengyel tudóscsoport, amely az egyetem újjáépítésére érkezett a városba, intenzív könyvtárfejlesztésbe kezdett. A tudóscsoport tagjainak egy része a korábbi lengyelországi városokból, a háború előtti lengyel egyetemekről érkezett (Wilno/Vilnius, Lwów/Lemberg/Lvov).

Ma az egyetemi könyvtár gyűjteményei Szilézia gazdag történelmét, az európai kultúra sokszínűségét tükrözik. Gyűjtőkörében kiemelt fontossága van a humán és társadalomtudományoknak. A speciális gyűjtési területek a következők: Szilézia és a szomszédos lausitzi régió dokumentumai, valamint a bibliológia. A központi könyvtárhoz kiterjedt tanszéki hálózat tartozik, a teljes állomány nagysága megközeleliti a négymillió kötetet. A számítógépesítés 1993-ban kezdődött, az amerikai A. Mellon Alapítvány támogatásával. 1994-ben a VTLS integrált rendszert vették használatba, 1996-ban nyitották meg az on-line katalógust, 2002-ben áttértek a VIRTUA rendszer használatára. A könyvtár kronológiájából kiemelendők még a következő események:

– az 1997. évi lengyelországi nagy árvíz a könyvtárat is sújtotta: több ezer könyv ázott el, és csak egy részét sikerült megmenteni;

– 2001 decemberében nyitották meg a föld alatti és szamizdat kiadványok katalógusát.

A könyvtár jelenleg három műemlék jellegű épületben működik. Az olvasóterem és a törzsgyűjtemény két szomszédos épületben érhető el a városközpontban. A tanulmányút alkalmából a vöröstéglás, neogótikus Redigeranumot – nevét a breslauer patrícus Thomas Rhedigerről kapta, az ő gyűjteményére épült a városi könyvtár – látogattuk meg, és elsétáltunk az ún. Homokszigetre is, ahol az egykori Ágoston rendi épületben a különgyűjtemények – a sziléziai-lausitzi kabinet, a kéziratár, a régi könyvek gyűjteménye, a grafikai, a térkép- és a zeneműtár – kaptak helyet.

Az egyetem szenátusa 1982-ben határozta el új könyvtárépület felépítését. 1991-ben kaptak meg egy telket örökös használatra az Odra folyó partján. Az építészeti pályázat a '90-es évek végén zajlott, és 2002-ben a lengyel parlament törvényben rögzítette az új könyvtárépület támogatását, ugyanebben az évben megtörtént az alapkövetétele, az építkezés még folyamatban van.

A különgyűjteményekről

A különgyűjtemény épületében a kéziratár, a régi könyvek gyűjteményét és a grafikai tárat nézhettük meg egy-egy felkészült, lelkes munkatárs vezetésével.

A kéziratárban a szakmai szempontból is nagyon érdekes bemutató annál is inkább emlékezetes marad számunkra, mert a lengyel kolléga anyanyelvünkön, magyarul kalauzolt bennünket. A kéziratár mai állománya 1947-ben jött létre, a mai állomány nagysága kb. 13–14 ezer tétel, melyben olyan koraközépkori kéziratok is találhatóak, mint pl. Eusebius, Szent Jeromos egy-egy művének V. századi kéziratörredékei, vagy egy IX. századi herbárium kézírata. A kéziratár kódexei között természetesen a liturgikus könyvek száma a legjelentősebb. Ezek közül mi egy XIV. századi, ún. gyöngyírást bíblitát láttunk, amely a középkori „zsebkönyv” egyik típusa. Bemutattak egy ún. köpenyes kódexet, amelyre úgy rögzítették rá a védő bőrdarabot, hogy azzal mintegy betakarni lehetett. A láncos könyvet a pulthoz rögzítve lehetett csak olvasni, tehát a „nem kölcsönözhető” jelzés egyértelmű volt.

Különösen érdekes volt számunkra egy XIV. századi viaszta, amely a középkorban is használatban volt eredeti, ókori funkcióval: számadásokat, számlákat, üzleti, jogi feljegyzéseket rögzítettek rajta. A kéziratár állományában nemcsak latin nyelvű kéziratok vannak, megcsodálhattunk például egy viselettörténeti albumot, amely korabeli divatlapként is forgatható, egy gazdagon díszített perzsa kéziratot, sőt egy bambuszcsíkokból összefűzött könyvet is. Előzőkeny vendéglátóink elsősorban hungaricumokkal kedvesked-

tek nekünk. Az ún. album amicorum (emlék-könyv) műfajú kéziratok egyikében Balassi Bálint címerével ellátott bejegyzését olvashattuk. Felhívták a figyelmünket Liszt Ferenc egy francia nyelvű levelére, amelyen sajnos sem megszólítás, sem keltezés nincs. A kéziratár gazdag ún. tudós levelezésgyűjteményekben, többek között Luther, Melancton, Erasmus, Calvin, Lessing levelei mellett a XVII. századi wittenbergi, majd lipcei egyetem hallgatója, a gályarabság elől megszökött trencsényi születésű Lani György levelezése is a kéziratár állományában van. Valószínűleg a Rákóczi-család könyvtárával került Sárospatakra a Jagelló Ulászló negyedik felesége, Zsófia királyné (1453–1461) számára készült ún. Zsófia biblia, amelynek egy lapját őrzik itt. (Maga a kódex még mindig a II. világháború sárospataki veszteségeinek listáján szerepel.) Megtekinthettük a legrégebb magyar tárgyú latin nyelvű költemény, a tatárjárás pusztításáról szóló „siralom”, a Planctus destructionis regni Hungariae per Tartaros szövegét tartalmazó kéziratot is. (Ennek szövegét 1876-ban adta ki először Marczali Henrik.) A wroclawi Egyetemi Könyvtár Kézirattára őriz egy XV. századi görög nyelvű, a szentek ünnepeinek evangéliumi szakaszaihoz kapcsolódó életrajzgyűjteményt, amelyet a beírás szerint tulajdonosa 1524-ben, II. Lajos uralkodása idején szerzett Mátyás király híres könyvtárából.

A régi könyvek gyűjteményében négy üveges tárló kincseit mutatták be nekünk. Számunkra a legérdekesebb kötet az az 1569. évi debreceni

eredeti kiadvány volt, melynek csak a fotómásolatát őrzi az Országos Széchényi Könyvtár (*Énekes könyv, melyből szoktanac az Vrnak dicséretet mondani az anya szent egy házban* RMNy I. 264). Külön érdekessége a könyvnek, hogy az utólag belekötött lapokon kézzel írott kották és versek is találhatóak. A tárlókban volt több ősnymtatvány is (köztük az első wroclawi nyomdász, Kaspar Elyan műhelyéből származó első kiadvány, a Schedel krónika is). A számtalan ritkaság közül csak néhányat említünk: a Luther 1517-es wittenbergi pontjait tartalmazó egyleveles nyomtatványt, Copernicus kézírással kommentált csillagászati munkáját, Shakespeare Hamletjének londoni kiadását 1604-ből, melyből hét darab van a világon, Colombusnak az Újvilág felfedezéséről a spanyol udvarnak beszámoló levelének latin nyelvű fordítását (1493), Luther bibliafordításának gazdagon illusztrált kötetét (a XVII. századból), bresloui térképeket és nyomtatványokat. (A könyvtárat hatezer kötet könyvvel és kézirattal gyarapító Thomas Rhediger supralibriseit is megcsodálhattuk.)

A grafikai gyűjteményben a legváltozatosabb technikákkal készült, különböző korokból származó metszeteket, grafikákat, fotókat mutatott be vendéglátónk. Portrékat, tájképeket, vizitkártyákat, albumokba rendezett városképeket, kis példányszámú, eredeti grafikákkal díszített könyveket láthattunk, amelyek érdekes adalékot jelentenek a város történetének kutatói számára.

*Hegyközi Ilona–Murányi Lajos
–Körmendy Kinga–Villám Judit*